

Dan Meridor izraeli miniszterelnök-helyettes előadása a Corvinus Egyetemen

Az észak-afrikai forradalmak megkérdőjelezhetetlen aktualitást adtak Dan Meridor izraeli miniszterelnök-helyettes Közel-Keletről szóló előadásának, amelyet 2011. február 17-én hallgathatott meg a Budapesti Corvinus Egyetem közönsége.

Dan Meridor izraeli miniszterelnök-helyettes előadása a Közel-Kelet békéjét veszélyeztető folyamatokról, elsősorban Izrael és a vele szomszédos országok bilaterális viszonyairól szólt.

Bevezetőjében az előadó megemlékezett a Magyarországon született Theodor Herzlről, a zsidó állam megálmodójáról és a holokauszt tragikus eseményeiről.

Dan Meridor a bevezető után az arab-izraeli konfliktusról beszélt. Ezmefuttatását 1948-tól kezdte, amikor a muszlim világban megjelent egy ötöd-magyarországnyi méretű, 21 000 km² területű, kicsi ország, amelynek létét kezdetben nem nagyon fogadták el a környező országok. A barátságtalan helyzet enyhülésére 1967-ig kellett várni. Történetesen ekkor győzedelmeskedett Izrael a hat napos háborúban, és a régió országainak számára ettől az eseménytől kezdve lett egyértelmű, hogy Izraellel mint hatalmi-politikai tényezővel számolni kell. E felismerés nyomán először Jordánia attitűdje változott meg pozitív irányban a zsidó állammal kapcsolatban, amikor 1970-ben Izrael segítette Jordániának megoldania konfliktusát Szíriával és Palesztinával. Jordánia hálás volt, és – bár nem hivatalosan – barátilag kezdett viszonyulni Izraelhez. Az Egyiptommal 1978-ban megkezdett béketárgyalásokat az 1979-ben megkötött békeszerződés véglegesítette. Ezt követően 1991-ben kezdődtek

el a szír-izraeli diplomáciai beszélgetések, majd 1992-ben a PLO (Palestine Liberation Organization) képviselőivel kezdődött meg a tárgyalás a viták békés rendezésének lehetőségeiről. Új fejlemény volt 1994-ben Jordánia – ezúttal már deklarált – állásfoglalása az Izraellel kapcsolatos béke mellett. Ezt követően sorban következtek az Arab öböl-menti államok békés nyilatkozatai. Ez egyértelműen pozitív folyamat volt Izrael szempontjából.

Sajnos azonban minden folyamatnak van árnyoldala is. Ezek mellett a realitásokhoz alkalmazkodó országok mellett voltak olyan országok, amelyek nem adták fel a harcot. Ilyen volt Irak a maga atomprogramjával, illetve Líbia is. A negatív folyamatok másik mozzanata a terrorizmus államoktól független formájának megjelenése volt (lásd: 9/11 és Bin Laden) – ezzel mintegy új játékosok léptek a nemzetközi élet színpadára. Dan Meridor ezen a ponton kiemelte a Hamaszt és a dzsihadot.

Izrael erős a konvencionális hadviselésben, katonailag meg tudja védeni magát, azonban kiderült, hogy a kulturális eredetű háborúk esetében más a helyzet. Irán azt állítja, Isten szerint nincs szükség olyan helyre a világon, mint amilyen Izrael. Ez azért kritikus fejlemény a történetben, mert egészen eddig nem volt olyan muszlim állam, amely kifejezetten Allah nevében indított volna háborút Izrael ellen.

Izrael körül tehát két tábor jött létre. Egy visszafogott, nyugati szemléletmódú – nem feltétlenül csak demokratikus államokból álló – csoport, amely a térség stabilitását kívánta, illetve egy radikális tábor, amelyik Iránból és Szíriából áll. Irán esetében súlyosbodott a helyzet

azzal a veszélyes tevékenységgel, hogy nukleáris programot indított. Sőt, mi több, az iráni forradalmat a többi arab államba is szeretné exportálni, mivel – Irán szerint – a többi muszlim ország nem eléggé vallásos. Önmagában nem az atomfegyver birtoklása a probléma, hiszen sok ország rendelkezik atomtöltettel, de ezek közül egyik sem kívánja azt Izrael ellen fordítani. Az előadó szerint ma több ezer rakéta van Izraelre irányítva. Ha Irán hegemoniára tör a térségben, az nagy veszélyt jelent, mert – akár ellene, akár mellette foglal állást a többi muszlim állam – a régió mindenképpen instabillá válik. Amerika és az Európai Unió meg akarja állítani ezt a folyamatot, ezért gazdasági szankciókat vezettek be Irán ellen annak érdekében, hogy a nukleáris program következtében közvetetten jelentkező járulékos költség olyan magasra szökjön, hogy kénytelen legyen feladni az urándúsítással kapcsolatos törekvéseit. Ha ez nem történik meg, akkor atomfegyverrel az oldalán könnyen destabilizálhatja a régiót, és az nem kérdés, hogy mire használná Irán az új fegyvert. Iránnak azonban szüksége van a nemzetközi kereskedelemre, és a költségek miatt remélhetőleg programjának felfüggesztése mellett fog dönteni.

Dan Meridor az aktuális egyiptomi fejleményekről kifejtette: az egyiptomi forradalomnak vannak pozitív és persze negatív fejleményei is. Egyértelműen pozitívnak értékelte, hogy Egyiptomban olyan forradalom tört ki, amely nem valódi eredetű, hanem az egyiptomiak szabadság, demokrácia, szabad választás és szólásszabadság iránti vágyát fejezi ki, hasonlóan a húsz évvel ezelőtti európai fejleményekhez. Másodsorban azért pozitív ez a forradalom, mert (február 17-ig – *a szerk.*) viszonylag kevés halálesettel járt. A harmadik fő pozitívum véleménye szerint az, hogy a forradalmat a nép

kezdeményezte és nem a hadsereg vagy egy párt. Egyiptomban jelenleg - az előadás idején - a hadseregé az ellenőrzés, de reméli, hogy hamarosan demokratikus viszonyok születnek ebben az országban. Nem tudhatjuk, hogy Egyiptomnak milyen gyorsan sikerül ezeket meghonosítania. Azt sem tudhatjuk továbbá, hogy mindez milyen hatással lesz a többi arab ország politikai berendezkedésére. Mindenesetre Egyiptom erős ország, és fontos szerepe van Izrael térségbeli pozícióinak megtartásában. Különösen lényeges ez azért, mert más arab országok is labilissá váltak, és üdvös lenne, ha a változások nyomán Irán térségbeli hatása és ereje fokozatosan csökkenne.

Az izraeli-palesztin ellentétről szólva az előadó kijelentette: a palesztinok saját államot szeretnének, a megoldás pedig egyszerűnek tűnik. Az izraeliek kivonultak a Gázai övezetből, átadva a terepet a palesztinoknak. A 2006-os palesztin választásokat követően azonban a Hamasz rakétákat telepített erre a helyre (a ma is tartó Hamasz-Fatah konfliktus, a palesztin polgárháború kezdetén – *a szerk.*). Látható, hogy a terület két részre osztása, és az a szándék, hogy Izrael és Palesztina között egyértelmű határvonal legyen, csak gondolatban egyszerű. A megvalósításhoz mindkét félnek kompromisszumot kellene kötnie. Az egyetlen lehetséges megoldás tehát, hogy tárgyalni kell, ez nagy kihívás, de nincs mit tenni, ha egyszer úgy döntöttünk, hogy itt, ezen a területen élünk – zárta beszédét Dan Meridor.

A rendezvény *Jeszenszky Géza* összegzésével fejeződött be, ezt követően pedig *Kerekes Sándor*, az egyetem nemzetközi és tudományos rektorhelyettese emlékdiplomát adott át az izraeli miniszterelnök-helyettesnek.

Bemutatkozik a Corvinus Egyetem Világgazdasági tanszékének hírlevele

A 2008 végén világgazdasági válsággá terebélyesedő amerikai pénzügyi krízis megérlelte azt a gondolatot Magas István tanszékvezetőben, hogy a közgazdasági egyetem globális és nemzetközi gazdasági folyamatokkal foglalkozó tanszékének kötelessége a világgazdasági eseményeket átláthatóvá, érthetővé tenni az érdeklődő közönség számára. Ennek első állomása egy kötet volt (*Világgazdasági válság 2008–2009. Diagnózisok és kezelése*), majd 2009 második felében elindítottuk a *Világ és Gazdaság elektronikus hetilapot*, amelyet e-mail formájában is rendszeresen szétküldünk.

A hetilap karakterében a gazdasági újságíráshoz áll közel, nem nélkülözve a tudományos háttérrel. Célunk nem az volt, hogy egy újabb szakfolyóiratot vagy műhelytanulmány-sorozatot indítsunk, hanem hogy szakmai felkészültségünket latba vetve gyorsan reagáljunk aktuális gazdasági fejleményekre, jelenségekre, viszonylag rövid és könnyen érthető formában. Cikkeink között friss hazai és külföldi szakkönyvek ismertetésére is rendszeresen sor kerül. A naprakész elemzések egyben a tanszék oktatóit és kutatóit is rákényszerítik arra, hogy nyomon kövessék a nemzetközi gazdasági folyamatokat. Egyben trenírozza és ambicionálja a fiatal doktoranduszokat és oktatókat a kutatási témák keresésében.

Nem titkolt szándéka a hetilapnak, hogy ezzel a Világgazdasági tanszék és annak kutatói is minél nagyobb publicitást nyerjenek – illeszkedve ezzel a Corvinus Egyetem kutatóegyetemi ambícióihoz. Másfél év alatt számos cikkünk

került át a legolvasottabb hazai gazdasági sajtó különböző felületeire (pl. a Portfolio.hu oldalon Szebeni Dávid *Önkormányzati csődök: drasztikus lépések is beválhatnak* 2011. március 10.; Endrődi-Kovács Viktória *Európai Unió: Új tagok várólistán* 2009. november 12.; Vigvári Gábor *Élelmiszerkrízis a láthatáron* 2011. február 17.; Vigvári Gábor *Európai Valutaalap?* 2010. március 4.; Kutasi Gábor *Újabb befutó: észt euró* 2010. december 30.; Magas István *„Európai Monetáris Alapra van szükség”* 2010. november 15., stb.). Ezen kívül számos rövid interjú, újságírói érdeklődés született a megjelent cikkek kapcsán. (pl. *Magyar Nemzet Két arcú monopoly Afrikában* 2010. január 11., Szent-Iványi Balázs; *Nagyon gyorsan kell törleszteniünk* 2011. február 14., Miklós Gábor, stb.)

Ráadásul a hetilap/hírlevél kiváló felület akár a tanszék által szervezett események hirdetésére, akár a tanszéki kutatóműhelyekben megalkotott könyvek és egyéb publikációk bemutatására. Az aktuális számok a közzététel után elérhetőek a Corvinus Egyetem Világgazdasági tanszékének honlapján keresztül, a „Továbbiak” menüpontra kattintva, a „Világ és Gazdaság hírlevél” menüben (www.uni-corvinus.hu/vilaggazdasag), vagy közvetlenül is a web.uni-corvinus.hu/~vilgazd/hirlevel honlapon.

A következőkben néhány olyan cikket közlünk ízelítőül az elmúlt másfél év terméséből, amelyek közelebb állnak a tudományossághoz, és még 2011-ben is megőrizték aktualitásukat.

KUTASI GÁBOR

Tétényi András
Élelmiszerválság a XXI. században
(2009/7. szám)

2009. november 16-án Rómában, a FAO központjában a világ vezetői egyhangúlag elfogadtak egy deklarációt, amelynek megvalósításával célul tűztek ki az éhezők számának csökkentését a Földön.

Az éhínségben szenvedő emberek száma folyamatosan növekszik, 2010-ben egyes elemzések szerint egy milliárd ember nem fog kellő mennyiségű ételhez jutni, ami körülbelül 100 millióval több, mint két vagy három évvel korábban.¹ Az éhezők számának növekedése erősen destabilizáló hatással lehet az érintett fejlődő országokra, és két országban (Haiti és Madagaszkár) a kormány is távozásra kényszerült az egekbe szökő élelmiszerárak miatt. Ugyanakkor nem teljesen világos, hogy az éhezők számának a növekedése minek is a következménye. A keresleti oldal esetében azt tapasztalhatjuk, hogy megnövekedett az igény az élelmiszeripari termékek iránt. Ugyanis egyrészt évente körülbelül 74 millió új fogyasztót kell ellátni, többségüket fejlődő országokban. Másrészt számos helyen a búzáról a lakosság áttér a diverzifikáltabb fogyasztásra, amely tartalmazza a húsféléket is. Így viszont az elfogyasztott élelmiszeradag előállításának költsége is növekedést mutatnak, mert a művelésre alkalmas területeken már nem csak emberi fogyasztásra termelnek, hanem bioüzemanyag céljára is; megnövekedtek a

tranzakciós költségek; a kulcsfontosságú mezőgazdasági területeken az aszály, az áradás és a növénybetegségek elvitték a termés egy jelentős részét. A dollár leértékelődése minden elsődleges árunak felhajtja a világpiaci árát, köztük a mezőgazdasági termékekét is. Sajnos minden jel arra mutat, hogy egy újabb élelmiszerválság is a küszöbön van: 2009 első tíz hónapjában az élelmiszerárak körülbelül 10 százalékkal emelkedtek annak ellenére, hogy például a tea, kakaó vagy a cukor ára az elmúlt harminc év legmagasabb szintjén áll.

Ban Ki-Moon ENSZ főtitkár kezdeményezésére a világ számos donor országa csatlakozik ahhoz a kezdeményezéshez, amelynek keretében megpróbálják pénzügyi támogatásban részesíteni az elszegényedett földművelőket. Amennyiben például az afrikai országok kistermelői hozzáférnének olcsó műtrágyához, az egy hektáron elért hozamuk megnégyszereződhetne. Természetesen nem csak az olcsó műtrágya biztosítása lehet eszköz, hanem például olyan vetőmagok nemesítése is, amely jobban bírja a szélsőséges afrikai időjárást. Az esetleges jövőbeni nagyobb hozamok azonban nemcsak a földműves és családja éhezését szüntethetik meg, hanem segítségükkel megvalósulhatna egyfajta tőkefelhalmozás, és ezen keresztül befektetés, amely az agrártérségek fejlődését is előmozdíthatná. A Világbank például 2009-ben 6 milliárd dollárra növelte a mezőgazdasági befektetéseit, és az Iszlám Fejlesztési Bank is megalapította a mezőgazdaság-

¹ Sachs, Jeffrey (2009): „A breakthrough against hunger.” *The Guardian* 2009. január 26.

gal foglalkozó osztályát, felismerve a probléma súlyát.

Lényeges azonban, hogy az élelmezési válságban érintett országok ugyanúgy kivegyék a részüket a problémák megoldásából. Rendkívül fontos például, hogy a kormányzat kellő mértékű erőforrást irányítson mezőgazdasági szubvenciókra. Ennek keretében érdemes fejleszteni az úthálózatot, biztosítani a műtrágya-ellátást, illetve beavatkozni a piaci folyamatokba, ha az árak nagyon ingadoznak. Brazíliában például, ahol a szállító járművek átlagos életkora 14–15 év között mozog, az áruszállítás pedig főleg közutakon bonyolódik le, a kormányzat kedvezményes hitelt biztosított 14 ezer új jármű beszerzésére.² Ezen kívül a kormányzat garantáltan felvásárol minden évben a termelőitől 800 dollár értékben mezőgazdasági termékeket, amelyen keresztül egyrésztől biztosítja a kistermelők megélhetését, másrésztől stratégiai készletet hoz létre, így ezen keresztül be tud avatkozni a termékárak ingadozásakor.

Mindezek miatt a világ vezetői L'Aquilában megállapodtak a következőkről: kinyilvánítják elkötelezettségüket az élelmiszerbiztonság mellett, a fenntartható mezőgazdasági termelés mellett, összehangolva a globális felmelegedés elleni harccal, illetve a víz és a termőtalaj fenntartható használatával. Cél azonban, hogy ez a folyamat az egyes éhezés sújtotta területek egyéni megvalósítási programjai keretében jöjjön létre és ne külföldi, fejlett országbeli vezeté-

sel. A konferencián résztvevő fejlett államok megállapodtak abban is, hogy a gazdasági válság ellenére mindent elkövetnek annak érdekében, hogy a hivatalos fejlesztési segélyek mértéke ne csökkenjen túlzott mértékben. Szintén megállapodás született arról, hogy a gazdasági válság ellenére egyik jelenlevő ország sem fog új gazdasági korlátokat bevezetni, illetve a WTO-szabályokkal ellentétes eljárásokat folytatni. A vállalások egyfajta zárásaként a résztvevők három év alatt 20 milliárd dollárnyi mezőgazdasági támogatás összegyűjtését tervezik.³

Az élelmiszerválság megoldása szerencsére nem csak a válság által közvetlenül sújtott országoknak érdeke, hanem a fejlett ipari gazdaságoknak is. Ugyanis ha nem foglalkoznak vele, abban az esetben például nagyobb bevándorlási hullámmal, a nemzetközi közösség nyomásával, illetve a fejlődő országok kormányainak válságával is számolniuk kell. A világ különböző országcsoportjai szerencsére annyira összefüggő rendszert alkotnak, hogy szinte bármelyik régióban felmerülő probléma kezelésével a világ legbefolyásosabb országainak kell foglalkozni, legalább a kármentés fázisában. Ekkor ugyanis már a fejlettek biztonsága is veszélybe kerül. Talán emiatt is bízhatunk abban, hogy a L'Aquilában megtartott G8 tanácskozás keretében megfogalmazott vállalások nem fognak a korábbi, feledésbe merült támogatási ígéretek sorsára jutni.

(A szerző a BCE Világgazdasági tanácsék egyetemi tanársegéde.)

2 The Economist (2009): „If words were food, nobody would go hungry.” *The Economist*. 2009. november 21.

3 L'Aquila Joint Statement on Global Food Security; L'Aquila Food Security Initiative, 2009.

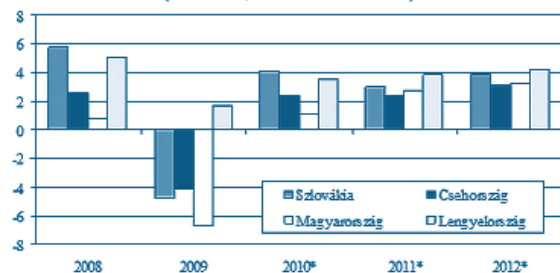
Törös Ágnes
Mit hoz 2011 a V4-ek versenyében?
 (2011/2. szám)

Bár a szuverén adósságválság problémája egyes eurózónabeli országok esetében fenyegetést jelent, valamint 2011-re némi globális lendületvesztést prognosztizálnak, térségünk kilátásai viszonylag kedvezőek. Az Európai Bizottság mind a négy visegrádi ország növekedési prognózisát felfelé javította tavaszi jelentéséhez képest. A következő években attól függ majd a valószínűsített növekedési ütemek realizálódása, hogy mennyire lesznek sikeresek a pénzügyi hiányosságokat és a költségvetési egyenlegeket kiigazító politikák.

A visegrádi országok több éves felzárkózási folyamatát a válság megtörte. Súlyosabb visszaesést a nyitottabb gazdaságok szenvedtek el, Csehország és Szlovákia. Előbbi 2004 és 2007 között átlagosan 6 százalékkal tudott növekedni, Szlovákiát pedig követendő gazdasági csodának tartották. Miután mindkét ország külpia-caitól függ, bevételeik legnagyobb részét exportból származnak, 2009-ben gazdasági teljesítményük radikálisan leromlott. 2010-ben viszont a nyitottság, a külkereskedelmi partnerek élénkülésével már pozitívan hatott fejlődésükre. Az exporton kívül viszont sem a hazai fogyasztás, sem a beruházás nem jelentett húzóerőt az országok számára. A 2010-es, jelentős GDP javulást 2011-ben enyhe csökkenés követi mindkét országban a konszolidációs kényszer valamint a partnerországok mérsékeltebb bővülése miatt. A lengyel gazdaság különbözik a visegrádi országoktól abban a vonatkozásban, hogy kevésbé kitett a külső vál-

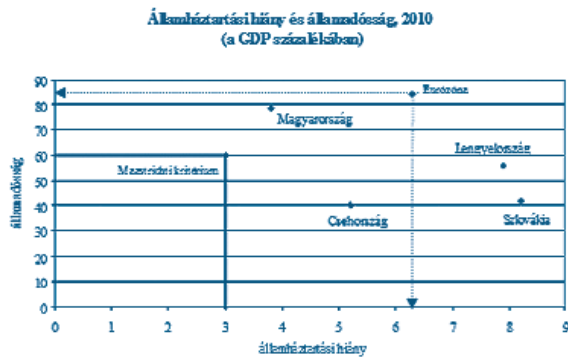
tozásoknak, ami fékezte a válság begyűrűzését. 2009-ben az Európai Unióban egyedül Lengyelország tudott növekedést produkálni. A 2010-es, viszonylag lendületes gyarapodást a belső keresleti tényezők hajtották, az év első felében a készletezés és a fogyasztás, majd később a beruházások újbóli élénkülése is hozzájárult a növekedéshez. A következő két évben az uniós transzferek fokozott beruházásképző hatásának köszönhetően lépcsőzetes bővülés várható, viszont ahogy a visszaesés mérsékeltebb volt, a kilábalás is az lesz.

A konjunktúra alakulása a környező országokban
 (GDP ér es, százalékos változása)

Jelenleg uniós összehasonlításban a foglalkoztatottsági szint alapján a környező országok a kevésbé jól teljesítők közé tartoznak. Uniós szinten a legrosszabbak között van Szlovákia, ahol 2010-ben 14,5 százalékos munkanélküliségi ráta várható. 2011-re enyhe javulást prognosztizálnak, azonban a fennálló strukturális problémák miatt hosszú távon a munkanélküliség magas marad. 2010 egészében Csehországban 7 százalékos, jövőre 6,7 százalékos munkanélküliség valószínű, míg a válságot megelőzően a ráta 4,4 százalék volt. A vizsgált országok közül Lengyelországban csökkent a legkisebb mértékben a foglalkoztatottság.

2010-ben aránya meghaladja még a 9 százalékot, 2011-ben 8,5 százalékra lehet számítani.

A magas költségvetési hiányok miatt a visegrádi országokban 2011-ben további fiskális kiigazításra van szükség. Kiadás-csökkentési célzattal az összes országban

szor került az állami szféra béreinek lefaragására, nyugdíjbefagyasztás viszont sehol nem történt. A bevételek növelése érdekében Lengyelországban és Szlovákiában változtattak az áfa szabályokon. Csehországban – Magyarországhoz hasonlóan – közvetlen adót vetettek ki. A kelet-közép-európai térség csőd-kockázati mutatói 2010 során többnyire normalizálódtak. Az elmúlt hónapokban a visegrádi országok közül a magyar 5 éves CDS-felárak emelkednek a legnagyobb ütemben, s értékük messze felülmúlja a másik három országét. Ezek alapján a térségben a piaci alapú adósságfinanszírozás megakadásának veszélye leginkább hazánkat fenyegeti.

(A szerző a BCE Világgazdasági tanácsék doktorandusza.)

Petró Katalin
Kína a tudásalapú gazdaság felé vezető úton
(2011/8. szám)

Az oktatási bázis fejlettsége határozza meg a társadalom új tudást befogadó képességét, ezért érdemes részletesen megvizsgálni, hogy Kínában mit tesznek azért, hogy fejlesszék az oktatási rendszert, és hogy milyen módon teszik hozzáférhetővé mindenki számára az oktatást. Az Oktatási Világkonferencia (Jomtien, Thaiföld, 1990. március) és Világforum (Dakar, Senegal, 2000. április) megrendezése óta Kína aktívan részt vesz az eredetileg az UNESCO által kidolgozott Oktatás mindenkéért program (Education for All) megvalósításában. Az Oktatás mindenkéért Kínában (Education for All in China) program 2001-től 2015-ig tart.

Kína „a legek országa”, kiemelkedően teljesít számos területen. A világ legnépesebb országa, ez az állam rendelkezik a világon a második legnagyobb gazdasági teljesítménnyel és produkálja hosszú távon a legmagasabb gazdasági növekedési ütemet. Kína nemcsak növekvő gazdasági és politikai, de egyre inkább tudományos nagyhatalom is.

Az ma már mindenki számára egyértelmű, hogy a kínai gazdaság által az elmúlt évtizedekben produkált fejlődés páratlan. A kínai gazdasági csoda egyik alapja a szinte végtelen mennyiségben rendelkezésre álló, rendkívül olcsó munkaerő volt. A kínai gazdaság azonban tovább fejlődik, egyre több kutató foglalkozik azzal a ténnyel, hogy a távol-keleti ország gazdasági szerkezete átalakítás előtt áll. A következő lépcsőfok, nem kérdéses, a tudásalapú gazdaság lesz, amelyben várhatóan a munkaerő árán és meny-

nyiségén túl egyre meghatározóbb lesz a minősége is. A munkaerő minőségét javítani pedig az oktatás fejlesztésével lehet. Az oktatás színvonalának javulása, a K+F ráfordítások növelése mindenképpen alapvető fontosságú a tudásalap megteremtéséhez. A kínai kormány szorgalmazza mind a K+F ráfordítások, mind az oktatási ráfordítások növelését.

Az oktatási bázis fejlettsége határozza meg a társadalom újtudás-befogadó képességét, ezért érdemes részletesen megvizsgálni, hogy Kínában mit tesznek azért, hogy fejlesszék az oktatási bázist, és hogy milyen módon teszik hozzáférhetővé mindenki számára az oktatást. Erre a legátfedőbb program, az *Oktatás mindenkéért Kínában* (Education for All in China) 2001-től 2015-ig tartó program vizsgálata a legmegfelelőbb.

Kína úgy akarja elérni a társadalmi fejlődés és az oktatás fejlesztése céljait, hogy azok teljesen összhangban legyenek az UNESCO oktatási céljaival. Az Oktatási Világkonferencia és Világforum megrendezése óta Kína aktívan részt vesz az eredetileg az UNESCO által kidolgozott *Oktatás mindenkéért program* megvalósításában.

A programnak köszönhetően – az UNESCO országjelentése (National Report on Mid-Assessment of Education for All in China) szerint – az oktatás színvonalja emelkedik, az utóbbi években csökkent azoknak a száma, akik csak az általános iskolát végezték el és nőtt azoké, akik közép vagy felsőoktatási intézménybe jártak. Ennek ellenére a fejlett országokhoz képest még mindig alacsony a tudomány és az oktatás színvonala, és az országon belül is vannak eltérések az

egyes területek és társadalmi csoportok között.

Az országjelentés részletesen megvizsgálja, hogyan halad a program, hol tart az ország a célok eléréséhez vezető úton.

A kötelező oktatásban egyre többen vesznek részt, de regionális különbségek előfordulnak. 2000-ben jól fogadták a 9 éves kötelező oktatás bevezetését és igyekeztek az oktatást kiterjeszteni a szegényebb nyugati területekre és az etnikai kisebbségekre is, hogy minél inkább csökkenjen a különbség a földrajzi térségek és társadalmi csoportok között. 2005-ben már majdnem 100 százalék volt az általános iskolákba beiratkozottak aránya és jelentősen csökkentek a társadalmi és földrajzi különbségek. A kötelező oktatásra fordítható pénzügyi támogatást megnövelték a szegénység sújtotta területeken. Az ösztönző program 2001-től 2005-ig tartott, és 2005-re a támogatás összege elérte 8,83 milliárd jüant. Nagymértékben kellett segíteni az elmaradott nyugati területeket és ezt a központi kormány két projekt keretén belül valósította meg. Az egyik bentlakásos iskolákat teremtett, a másik pedig közelebb hozta egymáshoz az általános és a középiskolai oktatást.

Az *Oktatás mindenkiért* oktatási programon belül a városoknak illetve régióknak két célnak kellett megfelelniük ahhoz, hogy fejlesszék őket, egyrészt biztosítaniuk kellett a kilenc éves alapoktatást, másrészt a fiatal felnőttek oktatását.

2005-től kiterjesztették a középfokú szakközépiskolai és szakmunkásképzést. 2005-ben és 2006-ban is egy millióval nőtt a középfokú szakiskolákba beiratkozottak létszáma és 2006-ban 18,1 millió diák iratkozott be ilyen szintű iskolába, ami ösztönözte a szakmatanulást. A kormány azért, hogy ösztönözze a fiatal és a felnőtt szakképzésben résztvevő hallga-

tókat, több projekttel támogatta az oktatást, pl.: *Vidéki munkaerő projekt, Tehetségek vidéken projekt, Tudományos és műszaki oktatás vidékieknek projekt, Felnőttek élethosszig tartó tanulása és munkába való visszaillesztése projekt.*

2006-ban 800 millió jüant fektettek az ösztöndíjrendszer kialakítására, hogy így támogatni tudják a pénzügyileg hátrányos helyzetű családokat.

Kínában egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek a nem diplomás képzésre és az eltérő iskolatípusok fejlesztésére is. Az iskolákat támogatják technológiákkal, szakmai minősítő rendszerekkel, számítástechnikai, könyvelői, idegennyelv- és egyéb tanfolyamokkal.

A szakiskolák támogatását szolgáló pénzügyi eszközök több csatornán érkeznek az oktatási rendszerbe. Egyrészt egyes projekteket a kormány finanszíroz, másrészt a szegényebb területeket a gazdagabb alapítványok is támogatják, harmadrészt a helyi önkormányzatok is hozzájárulnak a képzési költségekhez és végül a bevételt növelik még a befizetett tandíjak.

Kína nagy hangsúlyt helyez arra, hogy a felnőtt társadalom körében megszűnjön az analfabetizmus, mindenki megtanuljon írni, olvasni, számolni. Ez azért nagyon fontos, mert a világon pillanatnyilag Kínában van az egyik legnagyobb analfabéta népesség. Amióta megkezdődött az Oktatás mindenkiért program, célul tűzték ki, hogy az analfabetizmust 5 százalék alá szorítják vissza. 2000-ben 10 százalék alatt volt ez az érték, de még nagyon messze a kitűzött céltől. A kisebbségek esetében még alacsonyabb volt az írni-olvasni tudók aránya, de az Oktatás mindenkiért programnak köszönhetően egyre inkább úrrá tudnak lenni az analfabetizmuson.

2000 óta a nemi differencia az elsőéves tanulóknál jelentősen csökkent.

Növekedett az olvasni tudók között a nők aránya és csökkent a férfiak és nők közötti különbség az iskolai éveket tekintve. A program 1991 és 2003 között majdnem 30 millió analfabéta asszonynak segített megtanulni írni-olvasni.

Az Oktatás mindenkiért program az élethosszig tartó tanulást is célként határozza meg mindenki számára. 2000 óta az oktatásra fordított költségvetési összegek folyamatosan nőnek, de a kormányzati kiadások még mindig nem elegendők arra, hogy valamennyi oktatási célkitűzést megvalósítsák.

Kína képes lesz megfelelő tudásbázist kialakítani a közeljövőben. A kínai típusú oktatási rendszer egyre sikeresebbnek bizonyul. Az egyetemeken nő a publikációs arány, nő az egy főre eső tudományos fokozatok száma, emelkedik az oktatás színvonala. Egyre több diák képzí

magát amerikai, nyugat-európai egyetemek PhD-kurzusain, ahol a hallgatók kiemelkedően teljesítenek.

Kína sikeresen adaptálta az Education for All (Oktatás mindenkiért) programot. A program megvalósításának sikeressége és eredményeinek nyomon követése meghatározó a tudásalapú gazdaság kialakításának szempontjából, mert fő céljainak teljesülése (például az analfabetizmus leküzdése, a felsőoktatásban résztvevők arányának növelése, a tanárok képzettségi színvonalának emelése, a kínai oktatási bázis minőségének javítása) alapozza meg a kínai társadalom újtudás-befogadó képességét, amely elengedhetetlen feltétel a tudásalapú társadalom kialakulásának folyamatában.

(A szerző a BCE Világgazdasági tanácsok doktorandusza.)

Endródi-Kovács Viktória
A magyar autóklaszter jövője
(2010/43. szám)

Az elmúlt években a magyar autóipari közvetlen külföldi befektetések jelentősen megnöttek. Emellett az elmúlt hónapokban számos autóipari vállalat jelentette be, hogy megnöveli magyarországi befektetéseit. Ezt jól mutatja az is, hogy nemrég a Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Ügynökség (ITDH) az AUDI Hungária Motor Kft-t tüntette ki "Az év legnagyobb befektetője" címmel. "Az év legnagyobb kapacitásbővítést végrehajtó vállalata" díjat pedig idén a General Motors Powertrain-Magyarország nyerte el.

Magyarországon a közvetlen külföldi beruházások állományának jelentős része kapcsolódik az autóiparhoz. A legfrissebb adatok szerint az FDI állományának 10,8 százaléka kapcsolódik közvetlenül a járműgyártáshoz. Emellett a legnagyobb külföldi beruházók évek óta német vállalatok (AUDI, Bosch). Az AUDI Hungária Motor Kft-t 1993-ban alapították, 100 millió euró törzstőkével. Eddig a vállalat összesen 3,9 milliárd euró beruházást valósított meg, jelenleg több mint 5000 munkatársat foglalkoztat. Az AUDI Hungária évek óta Magyarország egyik legnagyobb árbevételű elérő vállalata, és az ország egyik legnagyobb exportőre. Idén szeptemberben pedig bejelentette, hogy mintegy 252 milliárd forint (900 millió euró) beruházással bővíti győri kapacitáit 2013-ig, és a vállalatot a teljes gyártási folyamatot lefedő autógyárrá építi ki. Jelenleg évente több mint 125 ezer gépkocsit gyártanak a cég magyarországi telephelyén. A versenyszempontok alapján a győri üzem elsősorban a kiváló infrast-

ruktúrával, a rugalmas és hozzáértő munkaerővel, valamint a kedvező bérstruktúrával nyerte el a beruházást.

De az elmúlt időszakban nemcsak az AUDI jelentette be, hogy növeli beruházásait Magyarországon. Idén ősszel a General Motors is bejelentette, hogy növeli befektetéseit Szentgotthárdon. Az Opel volt a rendszerváltás után az első nagy autóberuházó Magyarországon, 1992-től működik a szentgotthárdi gyár. 1990-től folyamatos beruházásokat valósított meg (kezdetben Rábával 240 millió DEM-es üzlet, majd az évek folyamán növelte beruházásait 140 millió német márkával). Az ősszel bejelentett újabb külföldi beruházással a gyár alkalmazottainak száma a duplájára nő, a beszállítókon keresztül tovagyrúzó hatás további 2000–3000 új álláshoz segítheti a munkaerőpiacot. A tervek szerint az 500 millió eurós beruházással megépülő új gyár egység 2015-re készül el teljesen, de 2012-től már termelni fog. Az Euro 6-os károsanyag-kibocsátási normákat teljesítő dízel- és benzinmotorokat készítenek majd itt, évente legalább 500 ezer darabot. Korábban Szentgotthárdon évi 460 ezer, a válság alatt 220 ezer motort gyártottak.

Ezek mellett ne felejtjük el, hogy Kecskemétre települ a Mercedes, amely ezzel első kelet-európai üzemét hozza létre (versenytársunk Szlovákia és Románia volt). A beruházás 800 millió eurót tesz ki, és a tervek szerint közvetlenül 2500 új munkahelyet hoz majd létre, a beszállítói körben pedig jóval többet (egyes becslések szerint akár 10–12 000 új munkahelyet). A hazánkban még jelen lévő jelentős autógyártó cég, a Suzuki

szerepe az előzőekkel szemben csökken, ami leginkább a válság hatásaira vezethető vissza. A válság előtt még 6500 munkavállalót foglalkoztatott a vállalat, a válság után alig több mint 4200 főt. Emellett a gyártás is visszaesett: a válság előtt évente több mint 200 000 autót gyártottak az esztergomi gyárban, a válság hatására a termelés visszaesett (180 000 személygépkocsira). A Suzuki összesen 280 milliárd forintot ruházott be Esztergomban, 1992-től folyik ott üzemi gyártás, a magyar export 2,2 százalékát adja a vállalat. Az esztergomi gyár a közeli évekre nem kalkulál nagyobb felfutással, bár kapacitása elvileg 300 ezres, és hamarosan piacra dobja új modelljét, amihez 235 millió eurót ruházott be.

Összességében az ágazat árbevétele – a motorgyártást is beleszámítva – az évtized közepére elérheti a hazai össztermék egytizedét. A KSH szerint az autóiipari konjunktúra a magyar GDP-t is húzza, növekedésének egyik fő forrása az autóiipar (az évek folyamán az iparág a GDP 1–2 százalékos növekedését eredményezheti, de ez akár felmehet 4 százalékra is). Az Audi Hungaria tavalyi árbevétele csaknem 3,9 milliárd euró (1080 milliárd forint) volt, és egyes becslések szerint az új beruházás akár 2 százalékponttal toldhatja meg az ágazat hozzájárulását a GDP-hez. A Magyar Suzuki Zrt. 180 ezres tavalyi gyártásával 432 milliárd forint árbevételt produkált. A 2012-től termelő kecskeméti Mercedes-Benz-gyárban évi 100 ezer személygépkocsi készülhet el, és becslések szerint az üzem már az első évben 1–1,5 százalékot javíthat a hazai összterméken. Emellett a beruházásért felelős alpolgármester nemrég tett kijelentése alapján a Mercedes és a hozzá kapcsolódó beszállítók együttes iparűzésiadó-befizetése évi ötmilliárd forint körül lesz, Kecskemét bevétele ebből a for-

rásból gyakorlatilag megduplázódik. A szentgotthárdi Opel 2006 óta csak megmunkálást, összeszerelést végez egy másik GM-gyár megrendelésére; ez az oka annak, hogy tavalyi mérlegében csupán 21 milliárd forintos árbevételt könyvelt el. Összességében akár több százalékkal növelhetik a magyar GDP-t ezek a beruházások, javíthatják a külkereskedelmi és fizetési mérleget, valamint az építőipar és gépipar fellendülését, illetve az árfolyam erősödését is okozhatják.

Ezek a hatások azonban nem egyértelműek. Ahhoz, hogy az állami támogatások megtérüljenek (az OPEL esetében 7,5 milliárd forintról, az AUDI esetében sajtóértesülések szerint 15–20 milliárd forintos támogatásokról van szó, a Mercedes esetében több mint 20 milliárd forintról), Magyarországnak fejleszteni kellene mind a fizikai, mind a szellemi infrastruktúrát (hiszen jelenleg szakmunkáshiánnyal küszködünk, illetve szűkösek az értékesítési lehetőségek hazánkban). Emellett megfelelő üzleti körülményeket kell teremteni, illetve a makrogazdasági környezet sem elhanyagolható, hiszen ha ezek a feltételek nincsenek meg, a beruházók könnyen elvesztik bizalmukat és kivonják tőkéjüket (profitrepatriálás útján) vagy akár amint lehet, elhagyják az országot. Emellett az autógyártás területén Magyarország még mindig nem ér fel régióbeli szomszédaihoz: Szlovákia a válság hatására visszaesett termelés ellenére is többet termelt, mint Magyarország, ha majd teljes kapacitással termel. Tavaly 460 ezer autót állított elő a szlovák gazdaság, az egy főre jutó személygépkocsi-gyártásban pedig jóval megelőz minket. Csehország 1 millió, Lengyelország pedig 820 000 személygépkocsit készít évente.

(A szerző a BCE Világgazdasági tanészék doktorandusza.)